

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Typ posudku: oponentka

Autorka práce: Barbora Koloušková

Název práce: Genderová segregácia trhu práce v Českej republike

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jadwiga Šanderová, CSc.

Oponentka: Mgr. Kateřina Cidlinská

Navržené hodnocení: nedoporučuji k obhajobě

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Nejasné vymezení cíle práce je jejím zásadním nedostatkem. Projekt postrádá jasně formulovanou hlavní výzkumnou otázku a případné výzkumné otázky dílčí. Autorka tvrdí, že: „Predložená práca prináša komplexný pohľad na problematiku genderovej segregácie trhu práce v Českej republike.“ (Abstrakt), „Cieľom mojej práce je zistiť, či sa problém genderovej segregácie trhu práce naozaj týka aj Českej republiky a na konkrétnych dátach ukázať do akej miery a akým spôsobom sa na českom pracovnom trhu prejavuje.“ (s. 12).

Již z prvního tvrzení je zřejmé, že autorka nemá jasný, úžeji vymezený cíl práce. Jednak formulace typu „komplexní pohled“ je natolik široká, že vůbec není zřejmé, čemu přesně se chce autorka ve své práci věnovat, jednak rozsah bakalářské práce nedovoluje přinést „komplexní pohled“ na jakoukoli problematiku. To je nereálná ambice. Práce také nic takového nepřináší, jedná se spíše o nástin problematiky (seznámení s fenoménem genderové segregace – co to je, jaké jsou její příčiny a následky) a přehled základních dat poukazujících na existenci genderové segregace českého trhu práce.

Druhá formulace je o něco konkrétnější, avšak cíl, který naznačuje, je poněkud banální. Fakt, že český trh práce je genderově segregovaný je všeobecně známý, navíc se mu již od devadesátých let po současnost věnovalo mnoho výzkumů a jeho existenci není třeba znovu dokazovat. Vzhledem k dosavadnímu zmapování fenoménu českými výzkumníci a výzkumníky také není třeba znovu zjišťovat, do jaké míry a jakým způsobem se na českém trhu práce projevuje.

Banálnost a vágnost položených otázek se odráží i v jejich zpracování v empirické části práce. Jelikož si autorka nepoložila jasné výzkumné otázky, nemohla dojít ani k jasným závěrům - kromě nepřekvapivého konstatování, že genderová segregace na českém trhu práce existuje, které však nelze vnímat jako vlastní výstup autorčiny práce, ačkoli autorka tvrdí, že: „sa pokúsila o vlastnú analýzu genderovej segregácie trhu práce v Českej republike“ (s. 43). Autorka neprovádí vlastní analýzu, nýbrž popisuje číselné údaje získané ze sekundárních dat a „dokazuje“ tím již mnohokrát dokázané, popsané a různě interpretované, navíc na stejných datech. Autorka sice na s. 29 explicitně říká, že její práce je čistě deskriptivní, je však otázkou, jaký má potom smysl, když nepopisuje nic nového či z nového úhlu pohledu. Jedinou vlastní prací byl výpočet indexu segregace, který však není dále podrobněji analyticky zpracován. Popisované číselné údaje jsou většinou ponechány bez analytického komentáře, nezasazeny do teoretického rámce.

Zásadním problémem práce je také nízká orientace autorky v genderové problematice obecně i v problematice genderové segregace trhu práce. Autorka často nesmyslně skáče od horizontální segregace k vertikální a některá tvrzení, která se váží k horizontální segregaci,

dokazuje na příkladech, které se však týkají segregace vertikální a naopak. Např. v Závěru autorka říká: „V části o vertikální segregaci som dokázala, že zamestnania, v ktorých početne prevazujú ženy, sú nižšie mzdovo ohodnotené, než tie mužské“ (s. 43). Toto tvrzení, však nepoukazuje k vertikální segregaci, nýbrž k horizontální – k faktu, že feminizované profese jsou obecně finančně podhodnocené oproti maskulinizovaným. Naopak u pojednání vertikální segregace autorka opomíjí problém odlišného platu žen a mužů na stejných pozicích v hierarchii organizací. Na nízkou orientaci v problematice poukazují i zkratkovitá tvrzení a shrnutí jako např.: „Segregácia trhu práce samotná však spôsobuje nerovné odmeňovanie mužov a žien, del'bu na maskulínne a feminínne zamestnania (...)“ (s. 26). Kromě toho, že segregace nezpůsobuje dělbu na maskulinní a femininní zaměstnání, nýbrž je ukazatelem/popisem tohoto stavu, tak segregace samotná není příčinou příjmových nerovností, jak však i sama autorka ukazuje na jiných místech textu, když vysvětluje působení genderových stereotypů. Nebo autorka informuje, že: „V nasledujúcej tabuľke vidíme, že zamestnania so stopercentným podielom mužov sú tie najviac fyzicky náročné, o ktoré ženy ani nejavia záujem“ (s. 29). Na jakém základě autorka tvrdí, že o ně ženy nemají zájem? A jak ví, že v nich ženy nejsou na základě svobodné volby? Autorka se dopouští i dezinterpretace některých odkazovaných autorek. Například tvrdí, že podle Křížkové: „Za hlavné dôsledky segregácie považujeme podhodnotenie ženskej práce, mzdové nerovnosti, rozdiely v kvalite práce a pracovných podmienok [Křížková 2009; 35]“ (s. 26). Křížková určitě netvrdí, že by v důsledku genderové segregace trhu práce odváděli muži a ženy odlišně kvalitní práci, neboť to je nesmysl. Navíc podhodnocování práce žen je spíše příčinou než důsledkem segregace.

Dalším významným nedostatkem práce je její struktura. Ačkoli se jedná o práci empirického charakteru, chybí v textu jasné rozlišení teoretické a empirické části, které by mělo čtenáři pomoci posoudit teoretické ukotvení zvoleného tématu, orientaci autorky v relevantních teoriích a její schopnost práce s těmito teoriemi a koncepty v rámci vlastní analýzy. Ačkoli z textu vyplyne, že závěrečná kapitola „Genderová segregácia trhu práce v Českej republike“ má představovat vlastní analýzu autorky, chybí zde metodologická část, v níž by autorka popsala a zdůvodnila způsob vlastního sběru (nebo v tomto případě výběru) dat k analýze, a metodu zpracování dat. Sice v podkapitole 3.3 „Meranie segregácie“ (s. 27-8) představuje indexy používané k vyjádření segregace, avšak neříká, zda, s kterými a proč hodlá sama pracovat. S kterým indexem bude autorka pracovat se sice nakonec dozvídáme, ale až v kapitole 4.3 „Celková segregácia“ (s. 40), kde autorka představuje své výpočty.

Navíc autorka často skáče, odbíhá, nadržuje se tématu avizovaného názvy kapitol a podkapitol a opakuje se. Např. v „empirické“ části i v Závěru se znovu objevují vysvětlování základních pojmů a teorií, které však již byly jednou vysvětleny v „teoretické“ části. U kapitoly věnované vertikální segregaci je zase velký prostor věnován platovým rozdílům mezi muži a ženami, který je však vztahován spíše k feminizaci jednotlivých profesí a oblastí (tedy problému spojenému s horizontální segregací). Jakkoli se tedy zdá základní struktura na první pohled vcelku vhodná (1. Vymezení pojmů, 2. Postavení žen na trhu práce v ČR, 3. Genderová segregace trhu práce, 4. Genderová segregace trhu práce v ČR – i když by bylo vhodnější prohodit pořadí 2. a 3. kapitoly, aby výklad postupoval od obecnějšího ke konkrétnímu), čtenář se začne velice rychle v textu ztrácet. Navíc jednotlivé odstavce na sebe často nenavazují, někdy i věty v rámci jednoho odstavce, a jednotlivé podkapitoly nejsou jasně propojeny. Je pak velice těžké orientovat se v předkládaných informacích, jejich souvislostech a získat jasnější obraz představované problematiky a hlavně posoudit autorčiny vlastní výstupy.

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Autorka sice využívá velké množství české i zahraniční odborné literatury, avšak vzhledem ke zvolenému tématu práce měla nastudovat více tuzemské literatury týkající se postavení žen v české společnosti i specificky na trhu práce a zejména literatury týkající se české rodinné a sociální politiky, která má zásadní vliv na situaci žen na trhu práce (doporučuji např. Křížková, A. et al. 2008. Práce a péče: proměny "rodičovské" v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie. Praha: SLON; Maříková, H. 2007. „Trh práce a rodičovství.“ Pp. 111-126 in Heczková, L. et al. Vztahy, jazyky, těla. Praha: Ermat Praha). Podrobnější seznámení s českým kontextem

genderové segregace trhu práce by autorce v „empirické“ části umožnilo přistoupit k používaným datům více analyticky, ne jen popisně.

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Autorka neshbírala vlastní data. Využívá však kvalitní zdroj dat - Český statistický úřad. Až na výjimky (např. Tabulka 2 – data z roku 2004, s. 30) používá co nejnovější data. Autorka na žádném místě nevysvětluje, na jakém základě je vybírala. V Zásadách pro vypracování autorka uvádí, že bude využívat také dat Informačního systému o průměrném výdělků Ministerstva práce a sociálních věcí. V samotné práci však s těmito daty MPSV nepracuje.

V Zásadách pro vypracování autorka dále tvrdí, že bude provádět sekundární analýzu statistických dat prostřednictvím výpočtů indexu segregace. Kromě vlastního výpočtu indexu pro celkovou segregaci však neprovádí skutečnou analýzu (viz výše) a navíc, na některých místech pracuje s cizími (Jurajdovými) výpočty (s. 41). Nelze tedy posoudit kvalitu analytické metody.

Autorka také dostatečně nevysvětluje, proč se rozhodla zaměřit na celkovou segregaci a ne jen na rozdělení segregace na vertikální a horizontální. Autorka říká (s. 23): „Blackburn (2002) poukazuje na to, že ani jeden z těchto dvou ukazatelův nie je dostatočný, a preto hovorí o celkovej segregácii, ktorá je výslednicou horizontálnej a vertikálnej segregácie“, ale nikde nevysvětluje, proč nejsou dostatečné a v čem je výhoda ukazatele celkové segregace.

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Jelikož autorka nepředkládá jasné výzkumné otázky a v podstatě neprovádí analýzu, nepředkládá tudíž ani jasné závěry, u nichž by bylo možné hodnotit kvalitu argumentace. Navíc autorčina tvrzení se díky zmatečnému vedení textu a občasnému zapomínání odkazovat nepřehledně prolínají s tvrzeními jiných autorů, čímž se možnost posoudit její vlastní výstupy a argumenty ještě snižuje.

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Ne vždy (viz bod 4).

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Úroveň odkazového aparátu je spíše nízká. Autorka často zapomíná odkazovat a na některých místech odkazuje nepřesně. Např. když odkazuje na editorku publikace, namísto na autorku kapitoly, z níž čerpá (na s. 21 odkazuje: Dudová 2007: 35-40 namísto Vohlídalová 2007: 35-40). Měla by si také dávat větší pozor na přesné bibliografické údaje v Použité literatuře (namísto správného Renzetti, C. M., Curran, D. *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003 autorka uvádí jen Renzetti, Claire M. *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003 nebo namísto Dudová, R. (ed.) *Souvislosti proměn pracovního trhu a soukromého, rodinného a partnerského života*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007 uvádí Dudová, R. *Souvislosti proměn pracovního trhu a soukromého, rodinného a partnerského života*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007). Někdy zase uvádí odkaz na začátku věty namísto na konci, jak je standardní (např.: „[Křížková 2003: 464] Ženy v manažmente teda považujú svoju prácu za spôsob sebvýjadrenia a zhodujú sa na tom, že keby nemali možnosť sa týmto spôsobom realizovať, ich frustráciou by celá rodina trpela omnoho viac, než súčasnou pracovnou vyťaženosťou.“ s. 21)

Jazykovou úroveň nejsem schopna zcela posoudit, neboť je text ve slovenštině. Někdy je užívaný jazyk trochu neobratný (např.: „S mzdovou diskrimináciou súvisí neschopnosť žien postúpiť na vyššie pracovné pozície“ (s. 19) – na slova jako ne/schopnost bych byla v tomto kontextu opatrná, aby formulace nenavozovaly dojem, že ženy na vyšších pozicích chybí z důvodu vlastních nižších kompetencí), ale jinak neshledávám v tomto směru závažnější nedostatky.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

Autorka se velice často opakuje. Nejedná se přitom jen o neustálé znovu vysvětlování základních pojmů a teorií, nýbrž i o zbytečné avizování v textu využívaných autorů a výzkumů (např.: „V teoretické oblasti budem odkazovat nielen na najvýznamnejšie české práce [Čermáková 1995 a 1997, Křížková 2009, Jurajda 2006], ale aj zahraničné štúdie, ktoré rozšírili moje poznanie o probléme o množstvo nových ponímaní, doplňujúcich informácií a dát [Reskin 1986 a 1990, Hakim 1993]“ (s. 12); „Mne v tomto procese poslúžili dáta z Českého statistického úradu, publikácie Ženy a muži v datech, a v neposlednom rade state M. Čermákovéj, A. Křížkovéj a ďalších českých autorov a autoriek, ktorí sa zaoberajú postavením žien na trhu práce“ (s. 16)). Je otázkou, na kolik normostran by se text z původních 35 smrštil, pokud bychom tyto dublující se a zbytečné informace odstranili, a zda by pak práce splňovala minimální požadovaný počet stran pro bakalářské práce.

Některé pojmy naopak autorka nevysvětluje vůbec, ačkoli s nimi dále v textu pracuje (např. genderové stereotypy). A některé významné informace najdeme jen pod čarou a ne v samotném textu (např. vysvětlení procesu feminizace profesí s. 26, PPČ 9).

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

V současné podobě práce naprosto nenaplnuje (obsahové i formální) nároky kladené na bakalářskou práci. K diskusi proto nenavrhují otázky, které by se týkaly této práce, nýbrž navrhuji diskutovat cíl/výzkumnou otázku přepracované práce. Na co konkrétně by se autorka mohla zaměřit v rámci širšího tématu genderové segregace českého trhu práce?

Celkové hodnocení práce:

Práce nenaplnuje obsahové i formální nároky na bakalářskou práci. Postrádá výzkumnou otázku a vlastní analýzu. Jedná se o kompilát nestrukturovaně poskládaných tvrzení o genderové segregaci trhu práce a popisů výpočtů, tabulek a grafů. Autorka neprokázala schopnost práce s odbornou literaturou, teoriemi a zejména schopnost vlastní analytické práce. Práci proto nedoporučuji k obhajobě, nýbrž k přepracování.

Datum: 13. 6. 2012

Podpis: